

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра обліку і аудиту

ІВАНЧЕНКО ОЛЕНА ВІКТОРІВНА

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО
АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи на здобуття
ступеня вищої освіти магістр
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит
підприємницької діяльності»

Науковий керівник:
доктор екон. наук, проф. Великий Ю.В.

Рецензент:
канд. екон. наук, доцент (б.в.з.)
Мельничук Л. С.

Миколаїв 2020

Магістерська робота є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі обліку і аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Керівник роботи:	Доктор економічних наук, професор Великий Юрій Володимирович Чорноморського національного університету імені Петра Могили
Рецензент:	Кандидат економічних наук, доцент (б.в.з.) Мельничук Любов Сергіївна Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Захист відбудеться 25 лютого 2020 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, аудиторія 10-306.

З магістерською роботою можна ознайомитися у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіка України виходить на якісно новий рівень. Для підвищення прибутковості підприємств здійснюється комплекс заходів, які зумовлені зростанням масштабів виробництва. Одним із видів внутрішнього аудиту суб'єктів підприємницької діяльності є внутрішній аудит. Саме впровадження і правильна організація системи внутрішнього аудиту забезпечує ефективну діяльність суб'єктів підприємницької діяльності.

Впровадження комплексного та системного підходу до організації функціонування служб внутрішнього аудиту на підприємствах України і є на сьогодні проблемою розвитку внутрішнього аудиту в Україні. Необхідно щоб організація внутрішнього аудиту, передбачала визначення прав, обов'язків і відповідальності фахівців, кваліфікаційні вимоги та взаємини з підрозділами та персоналом підприємства.

Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємстві неодноразово розглядали у своїх працях такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Білуха Н.Т., Бутинець Ф.Ф., Давидов Г.М., Дорош Н.І., Кулаковська Л.П., Піча Ю.В., Петрик О.А., Рудницький В.С., Савченко В.Я., Сопко В.В., Стельмах Л.В. та інші. Одні науковці зосереджували свої дослідження на питаннях вивчення поняття внутрішнього аудиту в загальному, інші ж – вивчали саме підходи до організації внутрішнього аудиту на підприємстві. Так, Н. Білуха запропонував 6 принципів ефективної організації внутрішнього аудиту на підприємстві. Л. Стельмах досить розгорнуто визначив основні етапи організації служби внутрішнього аудиту, а Б. Соколов виділив 8 етапів процесу створення служби внутрішнього аудиту.

Сьогодні ж найбільшу проблему становить методичне забезпечення внутрішнього аудиту. Тому деякі питання раціональної організації

внутрішнього аудиту залишаються невисвітленими і потребують подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних положень, розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту.

Для досягнення мети в магістерській роботі поставлено такі завдання:

- обґрунтувати розвиток внутрішнього аудиту;
- визначити економічну сутність внутрішнього аудиту в системі управління підприємством;
- уточнити склад елементів внутрішнього аудиту з метою виявлення спеціальних функцій, властивих новим соціально-економічним умовам господарювання;
- узагальнити підходи до методики внутрішнього аудиту;
- розробити рекомендації щодо організації внутрішнього аудиту на підприємствах з виокремленням етапів його здійснення;
- удосконалити методику виявлення помилок і шахрайства за допомогою системи внутрішнього аудиту;
- систематизувати підходи щодо оцінки ефективності внутрішнього аудиту.

Об'єктом дослідження є процес організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

Предметом дослідження сукупність теоретичних та організаційно-методичних положень щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

Методи дослідження. У ході дослідження використано загальнофілософські та загальнонаукові методи пізнання явищ і процесів. Методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння та історичний метод використано для аналізу існуючих підходів щодо сутності внутрішнього аудиту як економічної категорії. Бібліографічний і

бібліометричний аналіз забезпечили виявлення тенденцій розвитку теорії і методики внутрішнього аудиту в наукових дослідженнях. За допомогою методів індукції та дедукції сформовано пропозиції з удосконалення системи внутрішнього аудиту на підприємстві.

Інформаційною базою дослідження є офіційні документи (нормативні документи України та країн світу з питань внутрішнього аудиту); наукові джерела (монографічні праці, наукові статті, доповіді вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем внутрішнього аудиту та внутрішнього аудиту, матеріали науково-практичних конференцій); статистичні джерела (звіти та офіційні дані органів державної статистики, фінансова й статистична звітність підприємств), інформація з Інтернет-мережі, а також результати досліджень, виконаних особисто автором.

Наукова новизна одержаних результатів у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу проблемних організаційно-методичних положень, пов'язаних з удосконаленням внутрішнього аудиту. У процесі проведеного дослідження отримано такі результати, яким характерна наукова новизна:

набуло подальшого розвитку:

– систематизація підходів до сутності внутрішнього аудиту за наступними напрямками: внутрішній аудит, діяльність, незалежна оцінка, перевірка, підтвердження, система аудиту, форма внутрішнього аудиту, функція, складова загального аудиту та елемент системи внутрішнього аудиту.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Основний зміст дипломної роботи викладено на 63 сторінках друкованого тексту. Робота містить 12 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел нараховує 118 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, теоретичне і практичне значення сформованих пропозицій.

Перший розділ **“Теоретичні аспекти організації та методика внутрішнього аудиту на підприємстві”** присвячено дослідженню сучасних підходів до трактування сутності поняття “внутрішній аудит”, вивченню внутрішнього аудиту як складової контролю, ознайомленню з історією встановлення внутрішнього аудиту як категорії та елементами внутрішнього аудиту як системи управління. Проаналізувавши визначення поняття «внутрішній аудит» в літературі можна зробити висновок, що внутрішній аудит – це система спостереження, аудиту й експертної оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства, структурних підрозділів. Метою системи спостереження є обґрунтування та прийняття оптимальних тактичних і стратегічних рішень щодо зміцнення фінансового стану підприємства, підвищення ефективності роботи системи бухгалтерського обліку, складання та подання звітності. Внутрішній аудит використовується, як засіб, для діагностики управління підприємством. Саме внутрішні аудитори проводять експертну оцінку тих процесів, що мають місце на підприємстві. Тому, досліджуючи внутрішньогосподарський контроль, як складову системи управління підприємством, доцільно розглянути виникнення, формування і розвиток контролю в цілому, процес його диференціації, в ході якого виникли різні напрями розвитку контролю, в тому числі і внутрішньогосподарського. З метою всебічного висвітлення становлення та розвитку внутрішнього аудиту в контексті контролю загалом, також необхідно врахувати об'єктивний взаємозв'язок контролю й обліку,

який прослідковується протягом століть. Контроль виник одночасно з розвитком людського суспільства, з урізноманітненням господарських процесів та служив засобом регулювання виробництва і розподілу здобутих засобів життя. Такий контроль охоплював кількісну сторону виробництва і розподілу, тобто господарської діяльності людей. На основі дослідження історії виникнення та розвитку внутрішнього аудиту як науки, ми сформовано схему його розвитку відповідно до формацій, які взято за основу періодизації, та з врахуванням впливу суспільно-економічних відносин на внутрішньогосподарський контроль (рис. 1).

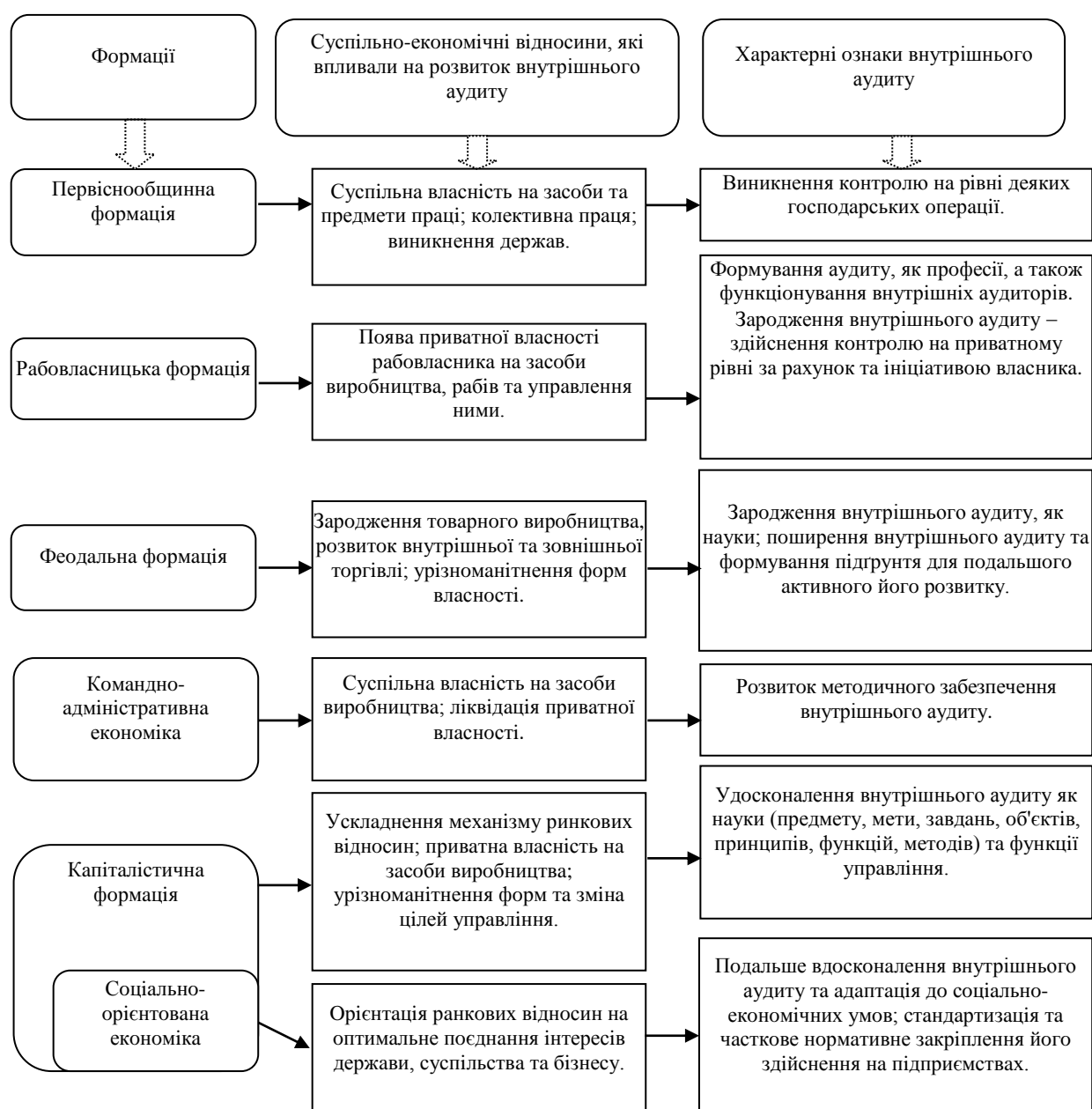

Рис 1. Становлення та розвиток внутрішнього аудиту

Внутрішній аудит у системі управління варто розглядати як інформаційну підсистему, яка взаємодіє з іншими інформаційними підсистемами, до яких варто віднести бюджет (планування), бухгалтерський облік та економічний аналіз. Схематично представлено власне бачення взаємодії підсистем внутрішнього аудиту (рис. 2).

Рис 2. Місце внутрішнього аудиту в інформаційній системі управління підприємством

Таким чином, система внутрішнього аудиту займає вагоме місце в системі управління діяльністю підприємства, шляхом виконання певних функцій та взаємодії з іншими інформаційними підсистемами. Зокрема, система внутрішньогосподарського контролю взаємодіє з системою бухгалтерського обліку, що полягає в інформаційному забезпеченні внутрішнього аудиту, адже в системі бухгалтерського обліку формується інформація про фактичний стан підприємства. Система внутрішнього аудиту спрямована на перевірку даних бухгалтерського обліку та виявлення

відхилень фактичного стану результатів діяльності підприємства від запланованих параметрів.

У сучасній теорії погляди вчених на контроль, який здійснюється на підприємстві, неоднозначні, що спричинено вивченням ними різних сторін аудиту та складових економічного аудиту. Вище зазначене обумовлює актуальність пошуку нових підходів до формування теоретичних положень розвитку внутрішнього аудиту в системі управління підприємством. При формуванні об'єктного поля внутрішньо господарського аудиту нами визначено, що єдиного підходу до його структуризації не сформовано.

Відповідно до отриманих результатів, об'єктом внутрішнього аудиту є причинно-наслідкові зв'язки процесів і явищ як факторів, що впливають на результати господарської діяльності підприємства, та діяльність по управлінню нею, що включає процеси господарської діяльності, використані в них ресурси та отримані за ними результати, а також достовірність відображення їх у звітності без порушення вимог чинного законодавства.

У результаті проведених досліджень нами узагальнено склад суб'єктів внутрішнього аудиту (рис 3).

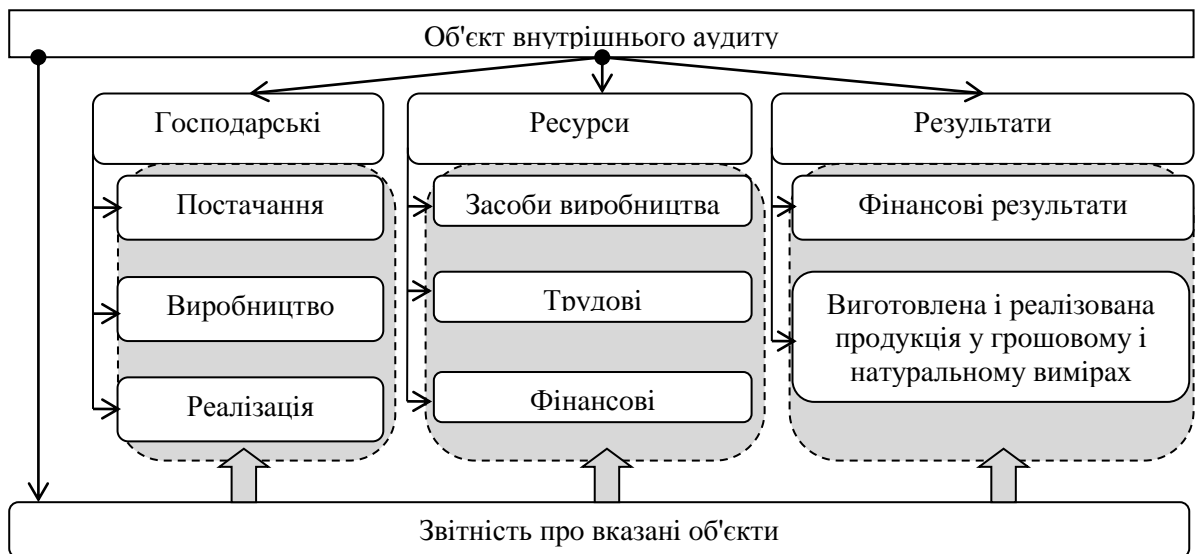

Рис 3. Об'єкти внутрішнього аудиту

Отже, суб'єктами внутрішнього аудиту є особи, групи осіб, відділи, служби тощо, які здійснюють контрольні дії по відношенню до об'єктів внутрішнього аудиту відповідно до прав та обов'язків, передбачених посадовими інструкціями та положеннями.

Метод внутрішнього аудиту – це комплексна система попереднього, поточного та наступного дослідження об'єкту внутрішнього аудиту з метою перевірки його законності, достовірності, доцільності, ефективності та якості управління на основі використання облікової, звітної, нормативної та інших джерел інформації (прийоми документального аудиту) та обстеження і спостереження фактичного стану об'єкта аудиту (прийоми фактичного аудиту) з використанням загальнонаукових та розрахунково-аналітичних методичних прийомів.

Другий розділ **“Організація внутрішнього аудиту на ТОВ «НЕКСТ ФІН»”** присвячено вивченню фінансово-господарської діяльності та діагностиці застосування методики внутрішнього аудиту підприємства.

Товариство з обмеженою відповідальністю «НЕКСТ ФІН» (код ЄДРПОУ 42273148) зареєстроване 03 липня 2018 року відповідно до чинного законодавства України. Місцезнаходження ТОВ «НЕКСТ ФІН»: вул. Звіринецька, 63 м. Київ, 01014, Україна.

Основним видом діяльності ТОВ «НЕКСТ ФІН», згідно КВЕД 64.92 є інші види кредитування Товариство з обмеженою відповідальністю «НЕКСТ ФІН» має такі ліцензії:

- ліцензія на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), а саме надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту, яка видана Національною комісією, що здійснює Державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, видана 09 жовтня 2018 року – термін дії ліцензії безстроковий.

У звітному періоді Компанія не надавала фінансові кредити та, відповідно, не отримувала доходів від основної діяльності. Станом на 31.12.2018 р. Компанія не мала відокремлених підрозділів.

Кількість працівників станом на 31 грудня 2018 р. складала 7 осіб. Станом на 31 грудня 2018 р. учасниками ТОВ «НЕКСТ ФІН» були: «СІА НЕКСТ ЛС», Республіка Латвія, частка в статутному капіталі Компанії 100%.

Фінансова звітність підприємства є фінансовою звітністю загального призначення, яка сформована з метою достовірного подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності та грошових потоків для задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень.

Ефективність функціонування системи внутрішнього залежить від методів та методичних прийомів, які застосовують суб'єкти для його здійснення та відносно до яких об'єктів. На сучасному етапі розвитку науки про внутрішній аудит існує великий вибір різноманітних методів і прийомів внутрішнього аудиту, але не всі вони використовуються на практиці.

В результаті аналізу системи внутрішнього аудиту, на досліджуваному підприємстві встановлено, що істотними недоліками внутрішнього аудиту є його обмеженість окремими тематичними перевірками без системного вивчення господарських операцій та їх процесів за документами. Дуже велика зосередженість на перевірці вже прийнятих рішень; що виникнення непродуктивних витрат, зростання заборгованості по нестачах, втратах цінностей і сумах виявлених нестач, пов'язане як з недоліками в організації внутрішнього аудиту підприємства, так і з низькою якістю його проведення.

Для здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві застосовуються прийоми документального та фактичного аудиту. І тільки їх поєднання та доповнення один одним дасть можливість підвищити якість та достовірність інформації, ефективність управління підприємством як основи для прийняття управлінських рішень. При цьому вказані об'єкт розглянуті більш

деталізовано. Також зазначені суб'єкти здійснення контрольних дій щодо вказаних об'єктів внутрішнього аудиту. На основі даних досліджень ми сформуваємо порядок складання та подання внутрішньої звітності, який відобразили у табл. 1.

Таблиця 1

Порядок складання та подання внутрішньої звітності на підприємстві

№ п/п	Назва звітності	Виконавець	Одержувач	Термін подання
1	Звіт залишків готової продукції на складі	комірник	старший комірник	щоденно
2	Звіт про залишки запасів на складі	старший комірник	ІІ заступник бухгалтера	щотижня
3	Звіт про рух товарно-матеріальних цінностей	старший комірник	ІІ заступник бухгалтера	щотижня
4	Звіт про використання МШП	бригадир мех. групи	головний механік	щомісяця
5	Звіт про використані товарно-матеріальні цінності	комірник	головний механік	щотижня
6	Звіт про використання паливно-мастильних матеріалів	водії	головний механік	щотижня

Розглянувши порядок складання та подання внутрішньої звітності на досліджуваних підприємствах, можна зробити висновок, що внутрішній контроль по підрозділах здійснюється періодично, оскільки кожен відділ звітується у визначені строки.

Як показало вивчення методики внутрішнього аудиту за діяльністю даного підприємства практика внутрішньої контрольної діяльності потребує удосконалення методичних підходів до її здійснення.

В результаті проведених досліджень ми проаналізували застосування методів документального та фактичного аудиту на досліджуваних підприємствах та інформаційне забезпечення щодо їх здійснення. Це дасть можливість при розробці методики здійснення внутрішнього аудиту на підприємствах більш вдосконалити її та наблизити до практики.

Отже, можна зробити висновок, що для здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві застосовуються різні методи та прийоми аудиту. І тільки їх поєднання та доповнення один одним дасть можливість підвищити якість та достовірність інформації, ефективність управління підприємством як основи для прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження застосування методів здійснення внутрішнього аудиту за такими об'єктами, як ресурси та результати, є передумовою для удосконалення методики внутрішнього аудиту на підприємстві. У зв'язку з цим та враховуючи специфіку діяльності підприємства, необхідно визначати критичні точки господарської діяльності, вдосконаливши методикау здійснення внутрішнього аудиту.

Третій розділ **“Шляхи удосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві”** присвячений пошуку шляхів удосконалення організації внутрішнього аудиту на підприємстві методикау його здійснення.

Організація внутрішнього аудиту передбачає встановлення мети (завдання) контролю; побудову організаційної структури контролю та її зв'язок з організаційною структурою управління підприємством в цілому; вибір головних параметрів, актуальних для діяльності підприємства; створення на підприємстві підрозділу з внутрішнього аудиту (там, де це доцільно), призначення працівників-контролерів або покладання обов'язків з контролю на співробітників; налагодження координації між суб'єктами контролю; регламентацію функцій служб (осіб) з контролю; розробку внутрішніх документів, які визначають проведення контролю на даному підприємстві; інформаційне забезпечення контролю; виконання контрольних заходів; технологію отримання даних; планування контролю; систему норм і нормативів, внутрішніх стандартів, внутрішньої звітності.

Процес організації внутрішнього аудиту передбачає цілеспрямоване створення, постійне впорядкування та вдосконалення системи контролю на підприємстві для її відповідності потребам і вимогам управління.

До основних цілей організації системи внутрішнього аудиту на підприємстві відносять:

- здійснення упорядкованої і ефективної діяльності підприємства;
- забезпечення своєчасного усунення відхилень та внесення коригувань з боку керівника;
- забезпечення ефективності дотримання розподілу відповідальності й повноважень кожного працівника підприємства;
- забезпечення належних умов зберігання майна підприємства;
- збір, передача, обробка інформації про стан об'єкта та інші.

До основних напрямів поліпшення організації контролю, пов'язаних із координацією, вважають відсутність офіційної наукової концепції здійснення внутрішнього аудиту та вирішення проблема координації дій органів контролю в рамках концепції фінансового контролю.

Однією із проблем подальшого удосконалення внутрішнього аудиту з метою підвищення ефективності його функцій є використання на робочих місцях комп'ютерної техніки. Дані, отримані за допомогою комп'ютерів, дуже оперативно і швидко можуть дати керівникам і спеціалістам цих підприємств, а також фахівцям їх структурних підрозділів необхідну інформацію про ті або інші об'єкти.

Доведено, що важливою проблемою є розробка сигнальної інформації для цілей контролю, яка є спеціальним документом, де фіксуються перевищення нормативів у використанні цінностей або непродуктивні втрати чи відхилення. Дослідження організаційних і методологічних особливостей внутрішнього аудиту в підприємствах агропромислового комплексу дало можливість нам визначити основні напрями його вдосконалення (табл. 2).

Удосконалення системи внутрішнього аудиту – це безперервний процес, який полягає в обґрунтуванні й реалізації найбільш раціональних форм, методів, способів і шляхів її створення та розвитку, а також в раціоналізації її окремих сторін.

Таблиця 2

Основні напрями вдосконалення системи внутрішнього аудиту на підприємстві

Напрямы	Завдання внутрішнього аудиту
1. Формування системи об'єктів, цілей, завдань і показників	1. Структуризація об'єктів внутрішньогосподарського контролю 2. Формулювання цілей і завдань контролю 3. Конкретизація цілей в економічних показниках
2. Розробка організаційних форм внутрішнього аудиту	1. Вибір форми внутрішнього аудиту 2. Визначення їх функцій 3. Формування органів внутрішньогосподарського контролю
3. Розробка положень, що регламентують діяльність служби внутрішнього аудиту	1. Визначення завдань служби 2. Визначення прав, обов'язків і відповідальності служби внутрішнього аудиту
4. Організація і методика контролю ефективності використання трудових ресурсів	1. Визначення цілі управління ефективністю використання трудових ресурсів 2. Розробка методик і процедур внутрішньогосподарського контролю використання трудових ресурсів
5. Організація й методика ефективності використання матеріальних ресурсів	1. Визначення цілі управління ефективністю використання матеріальних ресурсів 2. Розробка методик і процедур внутрішнього аудиту ефективності використання матеріальних ресурсів
6. Удосконалення бухгалтерського обліку витрат як інформаційної бази системи внутрішнього аудиту	1. Визначення цілі контролю за витратами виробництва. 2. Вибір найбільш оптимальних моделей управлінського обліку та їх використання в поєднанні з різними системами 3. Визначення об'єктів обліку витрат в інформаційній системі управління сільськогосподарським виробництвом 4. Розробка номенклатури статей витрат у системі управлінського обліку 5. Раціоналізації первинного обліку витрат і випуску продукції 6. Організація та вдосконалення обліку витрат за центрами відповідальності
7. Удосконалення організації й методики контролю за використанням земельних і майнових паїв	1. Визначення об'єктів контролю 2. Формулювання цілей і завдань контролю земельних та майнових паїв 3. Розробка методик і процедур контролю за використанням земельних і майнових паїв.

У кожному окремо взятому аграрному підприємстві можна по-своєму вдосконалювати систему внутрішнього аудиту виходячи із внутрішніх і зовнішніх умов.

З метою підвищення рівня організації й ефективності функціонування в сільськогосподарських підприємствах системи внутрішнього контролю, в тому числі внутрішнього аудиту, крім перелічених вимог пропонуємо здійснення й дотримання таких організаційних аспектів. Контрольно-аудиторську діяльність можна організувати як у середніх за розміром, так і у великих аграрних підприємствах. Вважаємо, що служба внутрішнього аудиту буде достатньо ефективно діяти в оптимальній інтеграції з іншими службами підприємства, особливо з користувачами внутрішньої інформації. Основним джерелом інформації для внутрішнього аудиту є дані бухгалтерського обліку та інших видів обліку, а також дані прогнозування, планування й аналізу. Однак наукові дослідження і практичний досвід показують, що на бухгалтерську інформацію припадає 70–85% загального обсягу економічної інформації. Однак, за оцінками фахівців ступінь використання бухгалтерської інформації для управлінських рішень коливається в межах 10–15%. У сільському господарстві цей показник ще нижчий. Така ситуація виникла внаслідок недостатнього якісного забезпечення бухгалтерською інформацією системи управління, а також недостатнього рівня розвитку системи економічних методів управління і низьким рівнем кваліфікованого управлінського персоналу окремих підприємств.

На нашу думку, для виконання одного з найважливіших завдань внутрішнього аудиту в сучасних умовах – ефективного впливу на управлінський процес – необхідне забезпечення персоналу контрольно-аналітичною інформацією у вигляді готового інформаційного ресурсу для прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень.

Це може бути передумовою для створення в системі внутрішнього аудиту підсистеми контрольно-аналітичної інформації (ПКАІ). Склад, структура та окремі підфункції, які здійснюються ПКАІ, можуть змінюватися залежно від конкретної специфіки діяльності підприємства, цілей і завдань її системи управління та вимог, які ставляться керівниками підприємства

(власниками) перед цією структурою. ПКАІ може включати в себе систему збору оперативної інформації, систему аналізу й досліджень, систему внутрішньої звітності за різними видами діяльності підприємства і ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Вона передбачає також систему інтерпретації інформації, розробки проектних рішень і їх надання управлінському апарату для прийняття ефективних управлінських рішень і регулювання окремих процесів діяльності підприємства. Створення ПКАІ уможливорює раціоналізацію інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту, його функціональні етапи перевірки і в цілому процес комунікації інформації в системі управління (рис. 4).

Рис. 4. Схема процесу підсистеми контрольно-аналітичної інформації в системі управління

Обсяги й якість вичерпної доказової інформації мають суттєвий вплив на ефективність прийняття управлінських рішень. Тому необхідне проектування гнучких інформаційних систем і документування всієї контрольно-аналітичної інформації.

Це ще раз підтверджує тезу, що доцільно докладно, скрупульозно розробити план-графік документообороту в системі всієї аудиторської діяльності.

Як ефективний засіб при створенні підсистеми контрольно-аналітичної інформації можна використовувати експертні системи, які являють собою комп'ютерні програми, де б застосовувалися специфічні методи програмування. За їх допомогою можна вирішити такі завдання: інтерпретації; оцінка ситуації; прогнозування; надання інформації; контроль і спостереження; планування; забезпечення базою даних.

Така концепція організації внутрішнього аудиту дасть змогу значно підвищити дієвість внутрішнього аудиту й ефективність системи управління аграрними підприємствами.

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних положень і оцінка стану внутрішнього аудиту на прикладі діяльності підприємства дали змогу сформулювати висновки.

1. Для забезпечення отримання логічних висновків щодо питань еволюції контролю та його внутрішньогосподарської складової весь період історичного розвитку розглянуто з урахуванням впливу соціально-економічних відносин та відповідно до формацій, кожній із яких властиві характерні ознаки розвитку теоретичних, методичних і організаційних його положень. Розгляд історичних передумов становлення і розвитку

внутрішнього аудиту дав можливість стверджувати, що цей вид контролю має право існувати як окрема частина науки про контроль, адже має свої види, об'єкти, суб'єкти, мсту, завдання, предмет, функції, принципи та методи, які урізноманітнювалися зі зміною формацій, суспільних і економічних відносин. У результаті проведених досліджень запропоновано періодизацію виникнення та розвитку внутрішнього аудиту загалом за економічними формаціями, які характеризуються появою нових і розвитком існуючих елементів внутрішнього аудиту, що сприяло поглибленню теоретичних основ проведення внутрішнього аудиту на сучасних підприємствах та визначенню його ролі н місця в системі контролю.

2. Результати аналізу наукових праць дають можливість стверджувати, що неоднозначність підходів щодо розуміння поняття «внутрішній аудит» різними вченими свідчить про необхідність поглибленого дослідження його сутності.

3. Запропоновано розглядати внутрішній аудит на основі синтезу системного, процесного та функціонального підходів. Внутрішній аудит визначено як систему безперервних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженою ним посадовою особою, з мстою формування певних інформаційних засад прийнятим управлінським рішенням або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним для підприємства способом.

4. На основі функціонального підході, обгрунтовано місце внутрішнього аудиту в системі управління господарською діяльністю підприємства, як однієї із функцій управління, що дало можливість ідентифікувати інформаційно-комунікаційні зв'язки між іншими інформаційними підсистемами, зокрема бухгалтерським обліком, плануванням (бюджетуванням) та економічним аналізом, що стало підґрунтям для організації внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит не

обмежується лише констатацією допущених відхилень від вимог управлінських рішень, а є одним із засобів організації зворотного зв'язку, завдяки чому отримується необхідна інформація про об'єкт внутрішнього аудиту під час здійснення такого рішення.

5. На основі системного підходу розглянуто основні елементи внутрішнього аудиту: предмет, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції, методи. При формуванні об'єктного поля внутрішнього аудиту виокремлено господарські процеси (постачання, виробництво, реалізація), ресурси (засоби виробництва, трудові та фінансові), результати (фінансові результати, виготовлена й реалізована продукція у грошовому та натуральному вимірах відповідно до планів), звітність щодо цих об'єктів.

6. Визначено основні функції внутрішнього аудиту, властиві новим соціально-економічним умовам господарювання, серед яких: інформаційна, діагностична, захисна, інвестиційна та профілактична. Крім цього, вважаємо, що серед функцій внутрішнього аудиту залежно поставлених завдань та об'єктів, щодо яких здійснювався внутрішній аудит, доцільно виокремити соціальну, екологічну та технологічну функції, що дасть змогу адаптувати систему внутрішнього аудиту до існуючих соціально-економічних умов.

7. За результатами проведеного дослідження виокремлено принципи, властиві внутрішнього аудиту загалом та його елементам зокрема: суб'єктам, об'єктам та контрольним діям. Таке розмежування принципів забезпечить ефективну організацію внутрішнього аудиту через їх урахування у відповідних регламентних документах. При формуванні класифікації методів і прийомів внутрішнього аудиту, на нашу думку варто також виокремити формалізовані та неформалізовані (творчі) розрахунково-аналітичні методи. Запропоновані положення щодо теоретичних основ внутрішнього аудиту сприятимуть його ефективній організації та методиці в сучасних соціально-економічних умовах.

8. У результаті уточнення та узагальнення підходів щодо здійснення внутрішнього аудиту запропоновано його методичку, яка у своїй структурі має чітко виокремлені об'єкти контролю, а також необхідний спектр методичних прийомів, характерних для їх перевірки.

Кожний із господарських процесів має більш деталізовані об'єкти внутрішнього аудиту, які, в свою чергу, є об'єктами бухгалтерського обліку (активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати, фінансові результати).

9. Для чіткого планування, здійснення внутрішнього аудиту та прийняття своєчасних управлінських рішень запропоновано такі етапи здійснення внутрішнього контролю на підприємстві: початковий сіли та етапи планування, здійснення, оцінки та аналізу результатів внутрішнього аудиту, а також оформлення та представлення його результатів користувачам інформації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Іванченко О.В. Роль аудиторських доказів при перевірці фінансово-господарської діяльності підприємства / О.В. Іванченко // Студентські наукові студії : Молодіжний науковий журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2020. (подано до друку)

АНОТАЦІЯ

Іванченко О.В. Організація та методика внутрішнього аудиту на підприємстві. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Дипломну роботу присвячено науковому обґрунтуванню теоретичних положень, розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики внутрішнього аудиту.

Обґрунтовано місце внутрішнього аудиту в системі управління господарською діяльністю підприємства, як однієї із функцій управління. Розглянуто основні елементи внутрішнього аудиту: предмет, об'єкти, суб'єкти, принципи, функції, методи. Виокремлено принципи, властиві внутрішнього аудиту загалом та його елементам зокрема: суб'єктам, об'єктам та контрольним діям. Запропоновано методику внутрішнього аудиту, яка у своїй структурі має чітко виокремлені об'єкти контролю, а також необхідний спектр методичних прийомів, характерних для їх перевірки. Для чіткого планування, здійснення внутрішнього аудиту та прийняття своєчасних управлінських рішень запропоновано проводити внутрішній контроль.

Ключові слова: *аудит, внутрішній аудит, контроль, організація та методика внутрішнього аудиту.*

ABSTRACT

Ivanchenko O.V. Organization and methods of internal audit at the enterprise. – Manuscript.

Master's thesis for the degree of Master of Higher Education specialty 071 – accounting, analysis and audit (by the types of economic activity) – Accounting and Taxation - Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2020.

The diploma thesis is devoted to the scientific substantiation of theoretical provisions, the development of practical recommendations for improving the organization and methodology of internal audit.

Grounded place of internal audit in the management system of economic activity of the enterprise, as one of the functions of management. The basic elements of internal audit are considered: subject, objects, subjects, principles, functions, methods. The principles inherent in internal auditing are distinguished in

general and in the following elements in particular: subjects, entities and control actions. An internal audit methodology has been proposed which has clearly distinguished control objects in its structure and also requires a range of methodological techniques that are specific to their audit. For clear planning, internal audit, and timely management decisions, internal controls are required.

Keywords: *audit, internal audit, control, organization and methodology of internal audit.*